

A Gruber Testvérek

Azt hiszem, Bethlenben készülhetett a kép 1916-ban. Jobboldalt, aki ül és akinek látszik a kardja, ő az apám, Emánuel Gruber. Apám tiszt volt, ami onnan is látszik, hogy a tiszteknek járt kard. Mellette áll Márton nagybátyám. Balról a második, a legfiatalabb férfi, Hersi, aki eltűnt az első világháborúban egy támadásnál. Balról az első Samu. Két tiszt és két altiszt van a képen, akiknek két csillag van a gallérján, azok az altisztek. Azt hiszem, hogy még csak önkéntes volt. A hölgy a nagynéném, de nem tudom pontosan megmondani, melyik nagynéném. Úgy tudom, hogy ők Besztercére vonultak be katonának, és lehet, hogy épp egy rövid szabadságon voltak Bethlenben. [Az interjúban elmondottak alapján a család már az I. világháború előtt beköltözött Kolozsvárra. -- A szerk.] Ezt a képet akkor szereztem, mikor már édesapám nem élt, úgyhogy nem tudtam vele ezt megbeszélni. Ahogy látszik az ablak, arra következtetek, hogy a házuk tornácán készülhetett a kép. Hat fiú volt a családban, kettő nem vett részt az első világháborúban, mert fiatalabbak voltak. Apám utána Kolozsvárra került, de rövid ideig maradt itt. Közvetlenül az első világháború előtt fölvtették, és járt két évet az orvosi fakultásra. Katonaorvos kellett volna legyen a KuK-nál, a Kaiserlich und Königlich hadseregénél, tehát az osztrák--magyar hadseregénél, de kitört közben az első világháború. Önkéntes szanitécként ment a galíciai frontra, ott volt majdnem négy évet, 1914-től 1918-ig. 1918-ban hazajött, és elkezdett erősen politizálni a cionizmusért. Azt hiszem, hogy a fronton, főleg a Bécsben tanult kollégáktól kapta a legelső impulzust a cionizmus terén. Volt ott egy doktor Ritter nevezetű orvos, aki a cionista szervezet előhírnökei közé tartozik, s így került kapcsolatba apám a cionista mozgalommal. Márton [1894--?] fiatalabb volt, mint az apám. Ő pék volt. Az első világháborúban altiszt volt, és azt mesélték róla a családban, hogy 1918-ban, mikor a legelső cionista és nemzeti zsidógyűlés volt itt Kolozsváron, ő felelt a terem védelméért. Kibérelték az Uránia mozi termét, és ott tartották a gyűlést -- az a Horea út elején volt [a város központjában]. Nagy visszhangja volt a gyűlésnek, ezután született meg az egyik legkomolyabb magyar nyelvű cionista országos lap itt Romániában, az 'Új Kelet'. Hetilapként indult, majd napilap lett belőle. Voltak tudósítói a nagyobb városokban, még Bukarestből is voltak állandóan tudósítói. A cionizmus teremtette meg az 'Új Kelet'-et, és az 'Új Kelet' teremtette meg a cionizmust Erdélyben. Marci már a feleségével együtt ment ki Amerikába, a többiek még nem voltak házasok. Az az érzésem, hogy miután az egyik letelepedett, elintézte, hogy a másik is kapjon beutazási engedélyt

Amerikába. Ezért nem egyszerre mentek ki, hanem sorban egymás után. Azt hiszem, Marci 1968-ban alijázott, New Yorkból kiment Naharijára, nem messze Haifától, ahol mint nyugdíjas élt, ott is halt meg, és ott van eltemetve. A felesége egy Buchwald lány volt, nagyon vallásos asszony. Talán az egész családból Marci felesége lehetett a legvallásosabb. Nem tudom, hogy lélekben mennyire volt vallásos, de a külsőségekben nagyon tartotta a vallást. Nekik nem volt gyerekük. A testvérek közül Hersi [1896(?)--?] állt a legközelebb apámhoz. Ő az első világháború előtt befejezte a középiskolát, behívták a hadseregbe -- azt hiszem, hadnagy volt --, és az első világháborúban egy ütközet során Galíciában eltűnt. Egy fronton voltak az apámmal, aki szanitécist volt egy tüzéregységnél, Hersi pedig a gyalogosoknál volt. A támadás előtt még találkozott a két testvér, a támadás után pedig Hersi eltűnt. Semmit nem tudtak meg róla, nem halottnak, hanem eltűntnek nyilvánították. Róla neveztek el engem Cvinek, mert Cvi jiddisül Hers, tehát az én nevem az ő nevét örökíti meg. Samu [1897--1960-as évek] cukrász volt, zsidó volt a felesége. Úgy tudom, két lánya volt. New York mellett valahol, egy nyaralóban tűz keletkezett, és az egyik lány, szegény, tragikus módon ott halt meg. Samu az 1960-as években halt meg.